

Pekka Pihlanto

”Tuloa se on pieni menokin”

1960- luvun ekonomiopiskelija ja assistentti muistelee

Syksyllä 1961 joukko toivorikkaita ykköskurssilaisia asteli Turun Kauppakorkeakoulun pääovesta sisään. Kolmivuotinen opiskelu alkoi melkoisessa kaaoksessa. Lukujärjestys tippui päivä kerallaan ilmoitustaululle. Kaikesta jäi improvisoinnin maku – vaikka ei se jazzin harrastajaa haitannut. Kanslian monitoiminen – ja melkein ainoa – virkailija Maija Grundström (joka oli valmistunut ekonomiksi samalta kurssilta kuin Tellervo Koivisto) huolehti monen muun tehtävän ohella lukujärjestyksen laadinnasta.

Opiskelu oli monella tavalla erilaista kuin nykyisin. Siihen aikaan jouduimme maksamaan jonkinlaista lukukausimaksua. Niistähän puhutaan nyt vilkkaasti, ja nykyajan opintorahaa ja -tukea nauttiva opiskelijapolvi ei niitä haluaisi suin surminkaan. Jouduimme maksamaan tenttimaksunkin ainakin laudatur- ja cum laude -tenteistä. Assistenttina kuulin myöhemmin kollegoiltani, että jotkut professorit poimivat tenttimaksulaput papereiden välistä, ja antoivat sitten paperipinon korjattavaksi assistentille.

Taloudellista niukkuutta kuvanee sekin, että käytettyjen tenttikirjojen kauppa oli kukoistavaa. Ylemmän vuosikurssin opiskelijoilta ostettiin näiden vanhat kirjat – usein kaupanpäällisenä tulivat edellisen omistajan tekemät alleviivaukset.

Kurssilaisista tunsin ennestään kaksi: Saarisen Jussin, ystäväni – entisen naapurini Hallitalosta ja luokkatoverini Porin lyseosta. Kävimme lyseota samalla luokalla vaihtelevalla menestyksellä, kunnes muutin Turkuun. Jussi oli mennyt jo kuusivuotiaana kouluun, sillä hän ei halunnut olla yksin pihalla kun minä lähdin häntä vuoden vanhempana koulutielle. Toinen tuttu oli Kaseniemen Manu, jonka kanssa olin keväällä päässyt tuoreena vänrikkinä Korian Pioneerirykmentistä. Kävimme myös RUK:n kurssi 104:n yhdessä.

Koska opettajat tekevät korkeakoulun, keskityn tässä opettajiimme. Heistä monesta tuli myöhemmin työtovereitani, sillä parin vuoden verotarkastajapestin jälkeen palasin korkeakouluun laskentatoimen (silloin Liiketaloustiede I:n) assistentiksi vuonna 1966. Tein kauppakorkeakoulussa koko lopun työurani, päästen täysin palvelleena professorina eläkkeelle vuonna 2003. En silloinkaan vielä jättänyt Turun kauppakorkeakoulua, vaan työskentelin professori Antti Paasion suosiollisella tuella saamassani työhuoneessa Yritystoiminnan tutkimuskeskuksen, sittemmin nimeltään Innovaatiot ja yrityskehitys (BID) tiloissa. Seuraavassa en katkaise opettajiamme koskevaa muistelua vain ekonomikurssin aikaan, vaan annan tarinan jatkoa tarpeen mukaan myös assistenttiaikoihin.

Rehtorit Halme ja Säntti

Kansantaloustieteen professori Veikko Halme tuntuu itseoikeutetulta opettajagallerian kuvauksen avaushenkilöltä. Ehkä asiaan vaikuttaa, että hän toimi professorin virkansa ohella korkeakoulun rehtorina. Hän vuorotteli rehtorina talousmaantieteen professori Auvo Säntin kanssa. Vasta Reino Kanervasta alkaen rehtorin pesti muodostui lähes kaksikymmenvuotiseksi. Samaa linjaa noudatti Kanervan jälkeen aloittanut korkeakoulun viimeinen rehtori Tapio Reponen. Hänen jälkeensä

yksikköä johti Turun yliopiston kauppakorkeakoulun johtaja Satu Lähteenmäki ja sitten Markus Granlund. Todettakoon, että Turun kauppakorkeakoulun liittyessä vapaaehtoisesti Turun yliopistoon, liittymissopimuksessa sovittiin Turun kauppakorkeakoulun nimen säilyvän tämän tiedekuntatasoisen yksikön nimenä – ilman mitään yliopistoon viittaavaa. Toisin kuitenkin kävi, sillä nimeksi vakiintui Turun yliopiston kauppakorkeakoulu.

Veikko Halme ei ollut mikään armoitettu luennoitsija. Hän puhui verkkaisesti ja huolettoman, jopa huolimattoman tuntuisesti. Ennakkotietoa tästä luennointityylistä saimme ylioppilaskunnan edustajien pitämässä korkeakoulun ja opettajien esittelypuheenvuorosta, jossa eräs puhujista luonnehti kansantaloustieteen professoria ”suupaltti-Halmeksi”. Hän oli siis kaikkea muuta kuin tätä. Halme oli siviilissä myös poliitikko, muun muassa presidentin valitsijamies ja taisipa hän olla myös kaupunginvaltuutettu.

Halme piti radiossa talouspoliittisia katsauksia, joissa pisti korvaan niiden sujuvuus, jota emme luennoilla kuuleet. Selitys oli se, että nauhoitetuista puheista oli leikattu pois hänelle tyypilliset kröhm-rykäisyt, jotka tuon tuostakin katkaisivat hänen luentonsa. Halmeen kampanjaa suunnitellut markkinointimies Teuvo Metsämäki kertoi meille luennoillaan, että rehtorin vaalitulaisuudet pyrittiin pitämään minimissä, sillä Metsämäen arvion mukaan joka kerta kun ehdokas avasi suunsa, sata potentiaalista ääntä katosi. Metsämäki mainosti Halmetta ”supermiehenä”, jota hän jossakin mielessä olikin kaksine kaksosineen.

Varsinkin vaalien edellä Halmeen keskittyminen luentoihin oli minimaalista, ja usein hänen luentonsa oli peruutettu. Vastapainoksi hänen tenttinsä olivat hyvin helppoja. Kirjat lukemalla niistä selvisi. Luentomuistiinpanoista ei tahtonut oikein löytyä päätä eikä häntää. Halme oli hyväntahtoinen herra, joka kyllä saattoi kerran pari lukuvuodessa tulistua. Jos hän oli huonolla tuulella, seminaaritutkielman esitystilaisuus muodostui opiskelijalle piinalliseksi. Kun yleensä lähes mikä tahansa kelpasi, tällaisina päivinä hän saattoi puuttua lähes mihin tahansa. Eräskin opiskelija oli kirjoittanut tutkielmaansa ”Mickwitzin jaosta”, mihin Halme tokaisi huonotuulisesti: ”En ole kuullutkaan, että Mickwitz on jaettu!”. Gösta Mickwitz oli Svenska handelshögskolanin kansantaloustieteen professori.

Kuten sanottu, yleensä Halme oli hyväntahtoinen ja hyväntuulinen. Muistan assistenttiaikojeni työryhmäkokouksia, joissa Halme toimi puheenjohtajana. Hän kätteli aina osallistujat kokoushuoneeseen saavuttuaan. Kerran hän tuli näyttämään minulle asunto-osakeyhtiönsä tilinpäätöstä, ja kysyi, miksi voitto esiintyi kahdessa paikassa, tulostaseessa ja omaisuustaseessa, kuten niitä silloin kutsuttiin. Selitin, että se on täysin asianmukaista. ”Kiitos, tämä rauhoitti”, hän sanoi.

Halme oli kirjoittanut kirjan *Suomi ja maailmantalous*. Hänen assistenttinsa huokailivat joutuessaan päivittämään sen tilastotietoja uutta painosta valmisteltaessa. Muistelen, että joku assistenteista siirtyikin muihin tehtäviin tähän ylimääräiseen rasitukseen kyllästyneenä.

Tehdessäni väitöskirjaani Halme saattoi tavatessamme kysellä, miten työ sujuu. Tiedustelin häneltä, minkälaiset vaatimukset väitöskirjalle voidaan asettaa. ”Eiköhän tuollainen monografia kelpaa”, Halme arveli. Sisällytin työhöni kuitekin empiiristä materiaalia vallitsevan tavan mukaan. Väitöstilaisuuteni karonkassa Turun upseerikerholla keväällä 1978 koko silloinen opettajakunta oli tavan mukaan paikalla. Jossakin vaiheessa Halme sai aiheen huutaa salin toiselta puolelta: ”Saviranta nukkuu!” En tiedä oliko herrojen välillä jotakin kitkaa, mutta omituiselta se kuulosti. Talousmaantieteen silloinen professori Jaakko Saviranta torjui närkästyneenä väitteen.

Otetaanpa seuraavaksi esiin talousmaantieteen professori Auvo Sääntti. Hän oli kotoisin Porista, kuten minäkin. Vanhempani muistivat Sääntin Porin ajoilta – köyhän opiskelijapojan, joka ennen sotia liikkui yleensä suojeluskuntapuvussa, koska hänellä ei muuta edustuskelpoista asua ollut. Auvo oli innostunut ja mukaansa tempaava luennoitsija. Kovin tieteelliseltä hänen luennointinsa ei kuitenkaan tuntunut. Hän viittasi kyllä väitöskirjaansa, joka käsitteli Kokemäenjoen joen suistoa ja sen kehitystä. Auvo kertoi, että veden korkeutta mittaillessaan hän saattoi havaita, milloin Harjavallan patoluukut avattiin ja suljettiin. Jäimme ihmettelemään puuttuvasta tieteellisestä kokemuksestamme huolimatta, mitä ihmeellistä siinä oli.

Sääntti höysti luentojaan tämän tapaisilla käytännönläheisillä jutuilla ja myös anekdooteilla, joilla ei aina ollut juuri mitään tekemistä käsiteltävän asian kannalta. Hän kertoi jutun nimismiehestä, joka ilmoitti nimismiespiirissään olevien eläinten määrän, kuten virkavelvollisuuksiin kuului: ”Kaksisataaviisikymmentäyksi jänistä, sataneljäkymmentäkolme kettua, jne.” Kun häneltä tiedusteltiin, miten hän saattoi merkitä lomakkeisiin noin tarkkoja lukuja, vastaus oli: ”Kyllä mustepullosta numeroita löytyy!”. Tätä anekdoottia käytin usein luennolla esimerkkinä, kun oli puhe suunnitelmista ja muista tulevaisuutta koskevista arvioista.

Sääntin opetusohjelmaan kuului myös tavaraoopin kurssi, jolla hän kävi luettelonomaisesti lävitse erilaisia materiaaleja. Mieleen jäi, miten tulitikun avulla pystyy erottamaan silkkikuidun tekokuidusta. Eräs meille outo materiaali oli fiiberi, josta hänen nuoruudessaan tehtiin muun muassa matkalaukkuja. Tavaraooppiin sisältyi myös katsaus alkoholiuomiin. Niiden esittelyn hän päätti opetuksella: ”Muistakaa, että kohtalaisesti on liian vähän!”. Sääntti kuvaili muodin syklistä luonnetta kertomalla, että hän ostaa kengät ja tallettaa ne kaappiinsa, ja viiden vuoden kuluttua ne ovat suurinta muotia. Hänellä oli pettämätön herätyskello: kun juo illalla pullon pari olutta, niin herää varmasti ajoissa.

Assistenttiaikoinani istuttiin Montussa kahvilla ja Sääntti sattui samaan pöytään. Hän kannusti meitä tekemään väitöskirjojamme: ”Tutkikaa pojat, kyllä virkoja riittää!”. Ja niin riittikin, sillä yliopistolaitos oli silloin kasvubuomissa. Kaikki pöydässä istuvat assistentit väittelivät ja saivat aikanaan professuurin.

Sääntti valittiin vielä kerran rehtoriksi, mutta hänen ehdokkaansa vararehtoriksi – professori Aimo O. Aaltonen – torjuttiin ja hänen sijastaan valittiin apulaisprofessori Väinö Luoma. Sääntti valitti, että vararehtori oli liikuntakyvytön: silloin kepin avustamana liikkuneen Aaltosen kanssa sentään saattoi mennä opetusministeriöön, vaikkakin hitaasti, mutta pyörätuolissa liikkuvan Luoman kanssa se olisi ollut mahdotonta. Niinpä Sääntti kieltäytyi rehtorinvirasta ja siirtyi eläkkeelle. Jäähyväispuheessaan Sääntti kuvaili lähtöään sanomalla: ”Mauri on tehnyt tehtävänsä, mauri saa mennä.”

Tapasin Sääntin varmaankin viimeisiä kertoja Aninkaisten kadun mäessä. Hänellä oli kainalossaan pino kirjoja, joita hän sanoi hakeneensa yliopiston kirjastosta tyttärelleen. ”Kuule, mää alan tulla vanhaksi!” hän huokaili mäessä.

Talousmaantieteen assistentti Erkki Karjalainen – myöhemmin tunnettu Ylen ulkomaan kirjeenvaihtajana muun muassa Saksassa – opetti ekonomin tutkintoa suorittaessamme jonkin kurssin meillekin. Hänen opetuksensa oli kovasti prosenttipitoista – niin ja niin paljon Etelä-Amerikan liha- ja vuotatuotannosta tulee Argentiinasta, ja sitä rataa. Kun jotkut opiskelijat myöhästelivät jatkuvasti, Karjalainen lukitsi luentosalin oven. Pojat saivat koputella oven takana päästäkseen sisään. Kuten tämäkin tempu osoittaa, Karjalainen oli opiskelijoiden näkökulmasta hiukan liian tiukka- ja tiukka-

Pedantti, mutta vitsikäs Sepe Lehtola

Laskentatoimi, eli opinnot aloittaessamme vielä ”liiketaloustiede ykkönen”, oli tietenkin minulle jo alusta alkaen tärkeä aine. Siinä siten väittelin, ja se oli myös sittemmin professorin virkani ala. Laskentatoimen opetus hoidettiin lähes kokonaan lehtorivoimin. Ehkä kirkkaimmin ekonomiopinnoista ovat mieleeni jääneet lehtori Seppo ”Sepe” Lehtolan kirjanpidon luennot ja harjoitukset silloisessa luentosali ykkösessä toisessa kerroksessa.

Sepe oli pedanttisuuden perikuva. Tätä puolta hänessä ehkä kuvaa artikkeli, jonka hän oli julkaissut jossakin alan lehdessä. Sen otsikko oli: ”Tehtyä merkintää ei saa poistaa, eikä tehdä epäselväksi lukea”. Tämä oli aiheena äärimmäisen suppea ja vähämerkityksinenkin. Eräs hänelle tyypillinen sanonta oli: ”Sattuneet virheet oikaistaan!” Sepe saattoi vatvoa jotakin kirjanpidon ongelmaa tunnin – esimerkiksi epäsuoraa poistomenetelmää, joka on loppujen lopuksi hyvin yksinkertainen asia. Olimme luennon lopussa aivan pyörällä päästämme, ja kun joku sitten kaipasi tiivistävää yhteenvetoa, Seppo vastasi: ”Käyty keskustelu olkoon vastauksena tehtyyn kysymykseen”.

Opiskelijat tiesivät, että Seppo oli saanut valmiiksi lisensiaatintyön, mutta se oli jäänyt hyväksymättä. Myöhemmin kuulin, että sen hyväksymistä oli harkittu pitkään, ja lopulta professori Unto Virtanen oli todennut, että ei mies voi koko ikäänsä lisensiaatintyötä tehdä. Hän aikoi sen siis hyväksyä, mutta valitettavasti ehti kuolla ennen kuin toteutti aikeensa. Ketään toista hyväksyjää ei sitten enää löytynyt. Seppo tarjosi joukkoa *Liiketaloudelliseen Aikakauskirjaan* kirjoittamia artikkeleita lisensiaatintyönä professorinvirkaa hoitavalle Jouko Lehtovuorelle, mutta tämä ei sitä voinut hyväksyä – siitä huolimatta, että miehet olivat kertoman mukaan serkuksia.

Seppo saattoi olla varsin teräväkielinen, suorastaan pirullinen, jos aihetta oli, mutta toisaalta myös hyvin leppoisa ja huumoria viljelevä. Saarisen Jussi totesi minulle ensimmäisellä kirjanpidon tunnilla: ”Kato, miten pienet, ilkeät silmät. ”Assistenttitoiverini Tuula Vilja kertoi tapauksesta, jossa Seppo oli käyttänyt tunnin verran selostaakseen, mitä kaikkea kuului tehtaalle toimitetun koneen hankintamenoihin. Muun muassa siihen liittyi yksityiskohta semaforin aiheuttamista kustannuksista, kun laite jouduttiin leveän kuljetuksen johdosta siirtämään paikaltaan. Kun Seppo tiedusteli lopuksi, onko jotakin kysyttävää, joku kysäisi: ”Mikä on semafori?”. Seppo ei pitänyt alkuunkaan tästä kysymyksestä. Taisi olla sama koiranleuka, joka kirjoitti ylioppilaskunnan *Aika-Akseli* -lehden otsikolla *Liikevaihtoverollako taivaaseen?* Tämä viittasi siihen, että Seppo käsitteli kyllästyttävän usein liikevaihtoveron kirjaamista.

Kirjanpidon harjoituksissa, jokainen vieni käytiin tarkasti läpi, ja lopuksi Seppo sanoi: ”Tehdään kirjaukset!” Sitten jokainen teki merkinnät pitkään kirjanpitopaperiinsa, johon oli painettu tiliristikoita ja numerosarakkeet. Tätä Sepon ideoimaa paperia myytiin kirjakaupassa opiskelijoille hänen lukuunsa. Sepolla oli tapana pitää yllätyskokeita, joista ei ymmärrettävästi pidetty lainkaan. Varsinaiset kirjanpidon tenttitehtävät olivat niin pitkiä, että tuskin kukaan ehti tehdä ne loppuun. Jos tehtävä oli jäänyt kesken, Seppo oletti suoritusta arvostellessaan, että virheitä olisi tekemättömässä loppuosassa tullut samassa suhteessa kuin alkuosassa.

Kerran joku kysyi, säilyykö aikaisemman tentin arvosana, jos opiskelija tulee parantamaan tenttitulosta uusintatenttiin, josta hän saakin hylätyn arvosanan. Seppo vastasi, että aikaisempi tenttitulos on saavutettu etu, jota ei voida ottaa pois. Kaikki huokaisivat helpotuksesta, mutta liian aikaisin. Seppo lisäsi, että kuitenkin kun opiskelija tulee uusintatenttiin, hän samalla luopuu vapaaehtoisesti aikaisemmasta arvosanasta. Siten uusinnassa hylätyn opiskelijan arvosanaksi jää hylätty. Tässä tulkinnassa oli mielestäni epäreilua juristerian makua. Esittämistapa viittaa

suorastaan pieneen sadismiin: annetaan kuulijoiden ensin luulla parasta, ja vedetään sitten matto alta.

Seppo oli tunnettu hyvästä nimimuististaan, ja hän laati lukukauden alussa istumajärjestyksen, josta opetteli opiskelijoiden nimet. Neiti tai herra sejase, oli hänen puhutteluterminsä. Kerran hän esitti kysymyksen Markus Kiurulle puhutellen häntä: ”Herra Kuikka”. Nauru kelpasi, mutta Seppo ei tästä vahingonilosta suuttunut. Totesi vain salamannopeasti: ”No, lintu kumminkin.”

Tein Sepon seminaariryhmässä tutkielman normaalivarastoperiaatteesta ja sain Sepon kehut. Hän lausui jotakin sen suuntaista, että ”Herra Pihlanto pääsi siinä pitemmälle kuin ehkä osasimme odottaakaan”. Tämä menestys oli varmasti omiaan kampeamaan myöhemmin ajatuksiani laskentatoimen jatko-opintojen suuntaan.

Sepon huumorista saimme aika ajoin näytteitä. Jo hänen kirjanpidon oppikirjansa sisälsi keventäviä piirroksia, joihin liittyi huvittava teksti. Esimerkiksi, mies kysyy toiselta: ”Poltatteko tupakkaa?”, ja vastaus: ”Pikemminkin valmisteveroa”. Toinen kuva esitti ikkunasta kiikarilla tiirailevaa miestä, joka katseli kadun toisella puolella olevaa ikkunaa. Teksti kuului: ”Katsotaanpa, mitä sivuliikkeessä tapahtuu.” Tarkoituksena oli havainnollistaa laskentatoimelle kuuluvaa valvontatehtävää.

Vaihtoehtokustannusten käsitettä havainnollistaessaan Seppo sanoi, että kun kävelee sen sijaan, että menisi bussilla, säästää lipun hinnan, mutta vielä edullisemmaksi tulee juosta taksin perässä. Sepolla oli myös tapana lohkaista: ”Tuloa se on pieni menokin”.

Sepon vapaa-ajan viettoa kuvaa hänen kertomuksensa torvisoittokunnasta, johon hän aikoinaan kuului. Kerran kappalevalinta oli jäänyt hiukan epäselväksi, ja jotkut orkesterin jäsenet alkoivat soittaa väärää kappaletta. ”Kyllä on vaikea soittaa torvea, kun naurattaa”, totesi Seppo omasta kokemuksestaan. Kun viimeinen luentosaliin tulija jätti oven auki, Seppo saattoi sanoa: ”Rajoitetaan tilaisuuden julkisluonteisuutta. Sulkisitteko oven!”

Seppo kertoi luennolla, että hänen ensimmäinen tehtävänsä ensimmäisessä työpaikassa oli kirjoituskoneen värinauhan vaihtaminen. Opiskelijat levittelivät huhua, että Seppo oli uransa alkuaikoina ollut töissä erään yrityksen laskentaosastolla. Hän oli kuitenkin sotkenut firman kirjanpidon niin perusteellisesti, että sai potkut. En tiedä tarinan todenperäisyyttä. Sen sijaan tunnettua on, että Seppo hoiteli lehtorinviran ohella konsulttiyritystä. Törmäsin verotarkastajana toimiessani muutaman kerran Sepon asiakkaansa toimeksiannosta laatimaan vastineeseen. Paperissa luki: ”Laati KTM Seppo Lehtola”. Kerran Seppo totesi tulevansa suoraan väitöstilaisuudesta. Kävi ilmi, että hän oli juuri tavannut tunnetusti ärhäkän naispuolisen verovirkailijan.

Sepolla oli konsultoinnin lisäksi toinenkin sivutoimi: hän opetti kirjanpitoa Turun yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan opiskelijoille. Hän kuitenkin lopetti tämän homman ja perusteli päätöstään ytimekkäästi: ”Siinä oli enemmän työtä kuin palkkaa.” Pahinta siinä työssä oli ollut velvollisuus istua tiedekuntaneuvoston kokouksessa, missä oli niin vähän jäseniä, että tenttejä ei oikein voinut samalla korjata. Aika meni siis täysin hukkaan.

Ehkä tämän oikeustieteellisen kytköksen seurauksena kirjanpidon tunneilleimme osallistui muutama yliopiston oikeustieteellisen opiskelija, muun muassa sittemmin mainetta saavuttanut oikeustieteen professori Hannu T. Klami. Ainakin liikejuristeiksi aikoville kirjanpidon oppi teki varmasti hyvää. Myöhemmin verotarkastajana törmäsin silloin tällöin verovelvollisten asioita ajaviin juristeihin, jotka eivät olleet perillä kirjanpidon kiemuroista. Lisäksi verotarkastajat löysivät silloin tällöin

korkeimman hallinto-oikeuden päätöksistä merkkejä sen jäsenten puutteellisesta kirjanpidon osaamisesta.

Lukukauden seminaariryhmän istuntojen päätteeksi Seppo keräsi kerran ryhmämme ravintola Itämeren kabinettiin. Hän tarjosi auliisti kierroksia ja sanoi, että Kaksikerran kunnanhallitus maksaa. Kaikki eivät ehkä tienneet, että Kaksikerran kunta oli jo silloin aika päiviä sitten liitetty naapuriinsa. Joukostamme ilmestyi muitakin sponsoreita, ja jossakin vaiheessa tarjoilija kielsi päästämästä joitakin ryhmämme jäseniä salin puolelle. Meitä ei kuitenkaan heitetty ulos.

Assistenttiakoina saimme kokea Sepon leppoisaa puolta runsain mitoin. Heti ensimmäisenä assistenttilukukautenani oli Auvo Säntin 60- vuotispäivät. Hänen syntymäpäivänsä osui Joulupäivään, jolloin opettajakunta meni Auvoa onnittelemaan hänen kotiinsa Maariankadulle. Kun tuli pois lähdön aika, Seppo ja muutamat muut vanhemmat opettajat kiistelivät siitä, kuka aloittaa Säntin hyvästelyn. Sepon pistämätön perustelu eräälle kollegalleen oli: ”Mene sinä, kun sinulla on parempi takki.” Kommentti lienee pula-aikojen perua.

Kun Kööpenhaminan Pohjoismaisessa konferenssissa joku ehdotti Sepolle, että mennäänpä oluelle, tämä totesi, että tätä janoa ei olueen tuhlata. Kun oli päästy pöydän ääreen ja saatu lasit täyteen hän loihe lausumaan: ”Kietaistaanpa nämä huiviin ja tilataan toiset”. Silloisella rehtorilla Reino Kanervalla oli täysi työ saada Seppo ajoissa lentokentälle – herrat kun lähtivät etuajassa konferenssista Turkuun kokoukseen. Mutta yleensä Seppo eli hyvin säntillisesti ja kohtuullisesti. Kerran Montun pöydässä professori Unto Virtanen katseli Sepon puhtaaksi pyyhittyä lautasta ja sanoi emännälle, että lehtori Lehtolan lautanen voidaan panna suoraan pöydästä astiakaappiin. Seppo myönteli myhäillen asian todenperäisyyden – eihän professorin naljailusta sopinut suuttua.

Seppo kertoili usein klassisia kirjanpitovitsejä, kuten: ”Oletteko kirjanpitäjä, kun olette niin kuitenkin näköinen?”. Ja: Kirjanpitäjän tiedettiin aika-ajoin kurkistavan pöytälaatikkoonsa ja jatkavan sitten taas työtään. Kun hän jäi eläkkeelle, uteliaat työtoverit katsoivat mitä laatikossa oli. Siellä oli lappu, jossa luki: ”Debet on ikkunan puolella.” Kerran eräs amatööritilaintarkastaja oli ihmetelty: ”Varför transportkostnaderna stiger och stiger”. Hän tarkoitti tilikirjan sivujen alareunassa olevia tilien yhteenlaskettuja siirtosummaa, joiden nimitys on ruotsiksi ”transport”.

Kerran ollessamme assistenttiakoina vierailulla Rasion tehtailla. Seppo kertoi jutun miehestä, joka teki humalapäissään parikin murtoa eri päivinä ja joutui niistä kiinni. Tuomarin rapsauttaessa tavallista ankaramman tuomion koska kyseessä oli uusintarikos, syytetty puolustautui viitaten lieventävään asianhaaraan: ”Herra tuomari, se oli sama känni päällä koko ajan”.

Sepon läksiäiset pidettiin Turun Suomalaisella Pohjalla ja työtoverit antoivat hänelle läksiäislahjaksi – mitäpä muutakaan kuin jalopuuhun upotetun hopeisen tiliristikon, johon oli varmuuden vuoksi merkitty D ja K tilin debet- ja kredit- puolen osoitukseksi. Tiliristikko olikin Sepolle tärkeä opetusväline alusta loppuun saakka. Visaisimmatkin viennit havainnollistettiin liitutaululla tiliristikoille tehdyillä kirjauksilla. Se tapa jäi minullekin pysyväksi. Millä muulla tavalla hankalaa kirjausta voisikaan havainnollistaa? Kaikki eivät tämän välineen yksinkertaista hienoutta ymmärtäneet. ATK-keskuksessa työskennellyt Risto Virtanen pelotteli opiskelijoita viitaten ATK-pohjaiseen kirjanpitoon sanomalla, että kun menette töihin yritykseen, mistä luulette löytävänne tiliristikoita. Kyllä vielä nykyisinkin kirjanpidon hankalimmat kirjaukset mietitään yrityksissä tiliristikoille piirrellen, ennen koneeseen syöttämistä.

Lisää laskentaväkeä: Olli, Unski, Saario ja muut

Sisäistä laskentatoimintaa, lähinnä kustannuslaskentaa ja budjetointia, opetti meille tuntiopettaja KTM Olli Norla, joka toimi samanaikaisesti Raision Tehtaiden sisäisenä tarkastajana. Jos Seppo oli tarkka ja sääntöilinen, Olli oli hänen vastakohtansa, hosiuva ja sähäkkä käännteissään. Usein hän pääsi tehtävät loppuun ennätysajassa, ja tunnin lopun hän käytti kertaamalla vielä kerran konttoripäällikön tehtävät, ”koska ne ovat niin tärkeitä”. Vasta myöhemmin opetuskokemuksesta saaneena ymmärsin, että todellinen syy oli opetusmateriaalin loppuminen kesken.

Olli oli opettajana asiallinen, eikä hän kiinnittänyt opiskelijoihin liikaa huomiota, eikä vaivannut heitä kysymyksillä. Puhui vain asiansa, ja sillä hyvä. Hän eli hiukan kuin omissa maailmoissaan. Olli toimi myöhemmin lisensiaattiseminaarissani opponenttina. Hänen asennettaan teoreettiseen esitykseeni kuvaa kommentti, jonka huomasin hänen kirjoittaneen työni loppuun: ”Mitä hyötyä tästä on liike-elämälle!”. Olli oli käytännön tilimiehiä, ei mikään teoretikko.

Olli esitti lisensiaatintyönsä minua myöhemmin ja jouduinkin vuorostani hänen opponenttikseen. Meille tuli pientä kinaa ”tilintarkastajan ideaalisista ominaisuuksista”, jotka vaikuttivat minusta jälkeenpäin konstruoiduilta, eikä etukäteen laadituilta hypoteeseilta, kuten tekstissä väitettiin. Näin sitten asianlaita olikin. Puheenjohtajana toiminut Jouko Lehtovuori kuiskasikin väittelymme tiimellyksessä kuuluvasti Ollille: ”Ole nyt jo hiljaa!”, kun tämä oli sotkeutumassa yhä pahemmin selitystensä verkkoon. ”Toivottavasti opponentti on illalla paremmalla tuulella”, kuittasi Olli väittelymme. Marina Palacen pöydässä sitten tunteet lientyivätkin, kun Lehtovuori tilasi Ollin laskuun ”kaksi pulloa talon parasta viiniä, ja molemmat avataan heti”. Lehtovuori perusteli taloudellista satsausta sillä, että nyt lisensiaattina KHT-tilintarkastaja Olli saattoi kirjoittaa aikaisempaa suurempia laskuja.

Vero-oikeuden opettajanamme toimi Kullervo Lappi. Hän oli jossakin vaiheessa Turun verojohtaja ja sittemmin oikeusneuvosmieheksi raastuvanoikeudessa. Hän oli leppoisan asiallinen opettaja, jonka opetuksesta ei mieleeni jäänyt oikeastaan mitään jälkeenpäin kerrottavaa. Kun suoritin myöhemmin kauppaoikeuden laudaturia, siihen kuului muistaakseni 20 tunnin rupeama raastuvanoikeuden istuntoja seuraamassa. Lappi oli leppoisa puheenjohtaja. Hän jopa antoi opiskelijoiden jäädä saliin kun oikeus pohti tuomiota. Kaikki puheenjohtajat eivät tähän suostuneet. Kun pohdittiin pahoinpitelystä tulevaa tuomiota, Lappi totesi, että ei potkimisesta oikein ehdollisella pääse.

Kauppakorkeakoulun ilman muuta värikkäin opettaja oli edellä mainittu professori Unto Virtanen. Unski oli kiireinen herramies. Hän paseeraili luentosali ykkösessä oppilaiden ahertessa kustannuslaskennan harjoituksen kimpussa, ja totesi: ”Tämä on kaikki harjoitusta sotaa varten”. Välillä hän veti savukkeen avoimen ikkunan ääressä. Hänen tiedettiin viihtyvän hyvin paikallisissa ravintoloissa. Hän ei sitä mitenkään salannut, päivitteli vain hintatasoa sanoen, että kun hän pistää ison nokkansa Seurahuoneen ovesta sisään, se tekee heti kolmekymppiä. Antaessaan taksille Suomalaisen Pohjan osoitteen, hän saattoi puheittensa mukaan sanoa: ”Till Finska Antura”. Hän toisteli silloin tällöin tunnettua muunnelmaa osuusliike Elannon mainoksesta: ”Ei päivää ilman Elantoa, eikä viikkoa ilman Vinettoa”. Ilmeisesti hän myös toteutti tätä vaalilausetta – ainakin sen loppuosaa.

Unski oli humanisti ja harrasti myös kulttuuria. Hän oli kirjoittanut oppikirjan *Hyvä kauppiastapa ja kirjanpidon periaatteet*, jossa hän käsitteli laajalti talouden eettistä ulottuvuutta. Unski oli aikaansa edellä, sillä tämä teema ei ollut vielä silloin lainkaan muodissa. Professori Martti Saario, josta tulee seuraavaksi puhe, varoitteli minua seuraamasta Virtasen jalanjäljissä, sillä ”hän lähestyi laskentatoimintaa väärästä päästä”. Professorien välit olivatkin hieman kireät. Kerran Saario oli sanonut

Virtaselle, että hänen kauppiastapakirjassaan oli yksi hyvä asia. Virtasen tiedusteltua, mikä se oli, Saario vastasi: ”Sana ’hyvä’ kirjan nimessä”.

Kun menin Saarisen Jussin kanssa Hämeenporttiin juhlimaan hänen seminaarityötä, jonka hän oli juuri esittänyt Unto Virtasen ryhmässä, Unski ja Hilikka sattuiivat tulemaan naapuripöytään. Siinä heitellessämme smal talkia pöytien välillä Unski sanoi lopulta: ”Hilikka, kyllä kai meidän täytyy poikien kuohuviinipullo maksaa?”. Niinpä hän maksoi valkoviinipullomme. Jälkeenpäin kuullun valossa tämä oli suuri uhraus, sillä Unskin boheemi luonne oli johtanut hänet jatkuviin taloudellisiin vaikeuksiin. Ei kulunut pitkää aikaa tästä tapaamisesta, kun Unski joutui sairaalaan, missä hän yllättäen kuoli.

Saimme viimeisenä opislelukeväänämme nauttia meno–tulo-teorian kehittäjän professori Martti Saarion opetuksesta. Hän kertoili henkseleitään paukutellen rehevästi muun muassa yrityksen arvon laskemisesta, ja samalla myös selvitettiin firman ”teurastusarvoa”. Saario oli mieltynyt verotuksen tarkasteluun, kuten moni muukin laskentatoimen tutkija. Hän puhui verottajan, ”fiskuksen” kuluosuudesta, mikä tarkoitti sitä, että kun meno on verotuksessa vähennyskelpoinen, verottaja ”maksaa” menosta takaisin veroprocenttia vastaavan osuuden. Asiaa valaistakseen hän kertoi esimerkin hammaslääkärikäynnistään. Kun hammaslääkäri kysyi haluaako potilas kuitin, Saario kysyi vuorostaan, kuinka paljon alennusta hän saisi jos ei ottaisi kuittia. Hammaslääkäri sanoi jonkin summan, sanokaamme viitisen prosenttia laskusta. Saario halusi kuitin, sillä verottajan kuluosuus oli hänen tuloluokassaan moninkertainen tuohon alennukseen verrattuna (lääkärikulut olivat tuolloin verotuksessa vähennyskelpoisia).

Saario totesi jossakin yhteydessä, että hotelli kannattaa vasta kolmannella omistajalla. Perustelu oli se, että vasta tämä saa sen niin halvalla, että investoinnille tulee kunnan tuotto. Saario oli teoretikko, mutta kuten hänen meno–tulo -teoriaansa, ja ehkä myös kustannusten etuoikeusjärjestysteoriaansa ja realisointipoiستonsa osoittavat, hän oli myös pragmaatikko. Itse asiassa meno–tulo -teoria on mitä käytännöllisin kirjanpitoteoria. Hän sanoi meno–tulo -teorian olevan paljon parempi kuin esimerkiksi amerikkalaisten käyttämät teoriat, mutta nämä eivät sitä usko. Saario luonnehti itseään paljolti keksijäksi. Mikään puurtaja-tyyppinen tutkija hän ei ollutkaan. Hän kertoi – olin silloin jo assistentti – miten hän oli keksinyt meno–tulo -teorian mukaisen tilinpäätöksen ydinidean: tilinpäätöksessä tulot jaetaan kahtia, kuluiksi ja voitoksi – siinä kaikki. Tämä kypsyi hänelle pikkutunneilla keinutuolissa.

Saarion kanssa olin assistenttiaikanani paljonkin tekemisissä, sillä hän ohjasi ja arvosteli pro gradu-työni ”Varovaisuus vuosituloslaskennassa ja vuosituloksen käyttötarkoitukset.” Samoin hän auttoi minua lisensiaatintutkimukseni aiheen hahmottelussa, joskin ajaudivin sellaisille urille, joista hän ei olisi varmaankaan pitänyt. Muistan hänen neuvoneen minua pikku hiljaa kypsyttämään lisensiaattityön aihetta – ”ei niitä löydy kuin apteekin hyllyltä”.

Kerran olin lounaalla laskentatoimen opettajien kanssa Suomalaisella Pohjalla. Saario kertoi vanhan miehen ainoita iloja olevan hyvä ruoka. Niinpä hän ihmetteli tarjoilijalle kriittiseen sävyyn: ”Kuka tämän salaatin on oikein tehnyt? Itsekö sen sekoititte?”

Saimme myös seurata toisen helsinkiläisen nimimiehen professori Jaakko Hongon opetusta. Hän hoiti Saarion kanssa yhdessä Unto Virtasen kuoleman jälkeen vapautunutta professorin virkaa. Honko oli erikoistunut investointilaskentaan ja budjetointiin. Hän kehuskeli tuoneensa budjetoinnin suomalaisiin yrityksiin. Hän oli suoran tuntuinen, mutta kuuleman mukaan joskus myös tulistuva pohjalainen. Minä sain kokea vain hänen leppoisaa puoltaan. Soitin kerran Hongolle Helsinkiin

hänen vastaanottoaikanaan ja esittelin lisensiaatintyöni ideoita. Hänen mielestään ne kuulostivat hyviltä. Tämä hyväksyntä riittikin minulle, enkä kaivannut sen kummempaa ohjausta.

Kirjanpidon assistenttina toimi maisteri Reino Majala. Hän piti kirjanpidon harjoitustunteja, joilla opiskelijat saivat tehdä tehtäviään ja käydä kysymässä neuvoa häneltä. Majalan Reiskasta tuli sittemmin pitkäaikainen esimieheni ja kollegani laskentatoimen laitoksella. Reiska kertoi, että Unski Virtanen oli palkannut hänet assistentiksi heidän kohdatessaan Tuomiokirkkosillalla kuvaillen tehtävän etuja: ”Assistenttina saat ryypätä silloin kun itse tykkäät, firmassa silloin kun asiakas tahtoo.” Kerran Reiska oli hankkinut Unskille ja Turun yliopiston professori ja rehtori Tauno Nurmelle näiden pyynnöstä pimeän pullon. Nurmela oli todennut, että hänen filologi-assistenttinsa ei olisi tätä tehtävää pystynytään suorittamaan. Unski kehui Reiskaa opiskelijoiden kuullen: ”Majala ei ole mikään kukkopoika”. Epäilemättä hän olikin tunnollinen ja vaatimaton kaikissa toimissaan.

”Jurdiikkaa” Pertti Muukkonen ja Aimo O. Aaltosen johdolla

Kauppaoikeutta opetti aluksi professori Pertti Muukkonen, joka ei liene ollut korkeakoulussamme vakinaisessa virassa. Hän oli hieman ylimielinen – jos halutaan välttää ilmaisua kukkopoika. Hän piti luentonsa juhlasalissa. Hän istuskeli salin etuosassa sijaitsevan näyttämön kaiteella jalkojaan heilutellen ja sanoi aika ajoin, että jopa ”ekonoomin” täytyy tietää tämä asia. Muukkonen kuvaili hieman kehuskelemaan tyyliin, miten hän oli nuorena juristina hoitelemassa suuren puunjalostusyhtiön osakeantia. Käsi oli kuulemma hieman vapissut, kun hän kirjoitteli miljoonasummia paperille. Viesti oli suunnilleen se, että katsokaapa ekonominplantut, miten isoja asioita tässä ollaan oltu hoitelemassa.

Kerran kun oltiin sopimassa tenttipäivää, joku koiranleuka ehdotti Jouluaattoa. Muukkonen tulistui ja sanoi, että Jouluaattona sitten tullaan tenttiin. Hän yliarvioi opettajan valtansa, ja huomasi sen pian itsekin. Vähin äänin sovittiin jokin muu päivä. Muukkonen osasi olla myös vitsikäs. Muistaakseni juuri hän piikitteli ylisystemaattisia juristeja lauseella: ”Hevonen putosi kaivoon a) rattaineen, b) päivineen”.

Pärjäsin kyllä Muukkonen tenteissä hyvin. Niissä oli oikeustapauksia, joita selittelin pitkin ja poikin tyyliin: ”jos tilanne on niin, silloin näin, mutta jos se onkin noin, niin ...” Tämä kelpasi hyvin Muukkoselle ja hän antoi pohdiskeluistani paljon pisteitä.

Muukkonen jälkeen tuli kauppaoikeuden opettajaksi professori Aimo O. Aaltonen, jota yliopistolaiset kutsuivat kuulemma Aimo Oy Aaltoseksi. Hän oli hyväntahtoiselta vaikuttava herra, joka saattoi kertoilla luennoilla vitsejä, esimerkiksi: kun tarinan opettaja oli kertonut vitsin, eräs tyttö oli jatkanut nauruaan, jolloin opettaja kysyi, miksi tyttö nauroi niin pitkään. ”Nauroin jo cum laudenkin edestä”, selitti tyttö. Aaltonen kertoi myös juristivitsejä. Yhdessä niistä oli kysymys Taivaan ja Helvetin välisestä oikeujustusta. Kumpi puoli voitti, kysyi Aaltonen, ja vastasi, että Helvetti. Syynä oli se, että Helvetissä olivat kaikki asianajajat. – Aaltonen oli hieman nopeapuheinen ja hän äänsi jotkut sanat huolimattomasti. Mieleeni on jäänyt hänen avauksensa: ”Meillä jurdiikassa...”.

Aaltonen oli invalidi ja käytti keppiä, myöhemmin pyörätuolia. Hänen isänsä oli tunnettu kommunistijohtaja Aleks Aaltonen, ja hän itse oli sosialidemokraatti, minkä johdosta häneen suhtauduttiin porvarillisessa kaupparikkeakolulussa hieman varauksellisesti. Aaltonen oli omakustanteena julkaisemansa muistelmateoksen mukaan kärsinyt tästä viranhauissa. Hän toimi

aktiivisesti Invalidiliitossa. Joskus hän pyysi jonkun assistenteista huoneeseensa ja näytti Invalidiliiton taseita osoittaakseen, miten isojen taloudellisten asioiden kimpussa hän askarteli. Minäkin sain osakseni tämän kunnian.

Aaltonen oli kuitenkin melko hyvä luennoitsija. Hän puhui muun muassa avioliittolaista, mikä meitä hiukan ihmetytti, sillä eihän sillä ollut paljon tekemistä liike-elämän kanssa. Hän vitsaili, että luennoitsijan täytyy olla sen verran tarkkana, että ei luennoi sellaisesta laista, joka on jo kumottu.

Aaltosen erikoisala oli irtaimen kauppa. Hän oli kirjoittanut samannimisen teoksen. Kun teosta myöhemmin uudistettiin, assistentti Juhani Wainio sai tehdä suuren työrupeaman sen parissa. Hän siirtyikin hovioikeuteen perustellen liikettään, että kun assistentti ei ehdi tehdä tutkimusta, ei ole mielekästä jatkaa.

Tein seminaaritutkielman Aaltoselle ostajan viivästyksestä (mora accipiendi). Mieleeni jäi, että juridiikassa ei saanut esittää omia ideoita – niihin puututtiin varmasti. Piti vain siteerata oikeusoppineita ja oikeustapauksia. Myöhemmin kirjoitin Aaltosen ohjauksessa laudaturtyön kiinteistön käsitteestä. Työni toisena tarkastajana oli silloin assistenttina toiminut Hannu Tapani Klami. Klami pelotteli minua, että työssäni oli vakavia puutteita, mutta kun tutustuin tarkemmin näihin ”puutteisiin” ne osoittautuivat helposti korjattaviksi pikkujutuiksi. Ilmeisesti Klami vain halusi briljeerata nippelitiedon tuntemuksellaan.

Klami oli suorastaan legendaarinen tyyppi valokuvamuisteineen – lahjakas kuin mikä. Kerran hän tuli vastaan Vähä-Hämeenkadulla ja kysyin, onko hän jo pitänyt kesälomaa. ”Kesälomaa ja kesälomaa. Kirjoitin eilen illalla kymmenen sivua saksankielistä tekstiä”, hän totesi narisevalla äänellään. Olimme silloin jo molemmat assistenteina kauppakorkeakoululla. Väitöskirjastaan hän sanoi minulle, että käsikirjoituksessa oli aineksia niin paljon, että ohjaajan kehotuksesta hän irrotti siitä osan, jonka julkaisi itsenäisenä teoksena.

Klami tahtoi usein laistaa assistenttien yhteisistä tentinvalvontatehtävistä. Silloin hänen työhuoneensa ovesa oli lappu, joka ilmoitti miehen olevan raastuvanoikeudessa. Klami oli osakkaana Laaksosen Jalluksi kutsutun kaverin kanssa Oikeusturva Oy -nimisessä yhtiössä, jota monet kutsuivat Oikeusmurha Oy:ksi.

Assistenttiaikoinani yliopistomaailmassa nousi esiin demokratiapyrkimyksiä. Vasemmisto ja keskustapuolue Johannes Virolaisen johdolla ajoivat sinänsä järjetöntä ”mies ja ääni” -periaatetta yliopistoihin. Kokoomuspuolueen jarrutuskeskustelu eduskunnassa pelasti kuitenkin yliopistot, kun lakiehdotus siirtyi seuraavalle eduskunnalle, joka hautasi asian.

Ajan henki vaati kuitenkin hallinnonuudistushankkeita myös Turun kauppakorkeakoulussa. Päädyin jäseneksi hallinnonuudistustoimikuntaan, jonka puheenjohtajana oli professori Aaltonen ja sihteerinä Hannu Tapani Klami. Aaltonen tasapainoili erilaisten kantojen kesken. Klami ja opiskelijajäsen kannattivat mies- ja ääni -periaatetta, mutta opettajat olivat tietenkin sitä vastaan. Aaltonen ei kuitenkaan halunnut käyttää ratkaisevaa puheenjohtajan ääntään, jolla opettajien kanta olisi tullut hyväksytyksi. Lopulta toimikunta laati ehdotuksen, jossa oli vaihtoehtoiset pykälät rinnakkain.

Mieleeni jäivät Klamin perustelut, joilla hän tuki omaansa ja opiskelijoiden kantaa. ”Lienee päädyttävä siihen...”, joka oli hänen kantansa, ja ”Ei kuitenkaan voitane ajatella näin”, eli niin kuin opettajapuoli ajatteli. Totesin itsekseni, että juridinen argumentointi oli ainakin tässä vain pelkkää mielipidettä, joka puettiin oikeusoppineelta kuulostavaan muotoon. Hallinnonuudistustoimikunta

piti loppukaronkan ravintola Brahen kellarissa. Siellä Hannu Tapani Klami – säveltäjä Uno Klamin sukulainen – kajautti komeasti ”O sole mion”. Klami sanoi kerran, että hänen isänsä kuoli nuorena ja niin varmaan tulee käymään hänellekin. Ehkä sen takia hän ryhtyi innolla harjoittamaan kuntojuoksua, ja hän myös ajeli kaupungilla kevyesti pukeutuneena kolmipyöräisellä pyörällä. Professori Kalevi Piha, josta tulee puhe myöhemmin, totesi: ”Klami on tullut lapseksi jälleen – ajaa puolialastomana kolmipyöräisellä.”

Professori Aaltonen piti eläkkeelle jäädessään jäähyväispuheen juhlasalissa. Hän intoutui purkamaan katkeruuttaan saamansa kohtelun johdosta – samaan tapaan kuin professori Sääntikin. Kaikki kuuntelivat tyrmistyneinä, miten Aaltonen latasi muun muassa esitetyistä väitteistä, joiden mukaan hän olisi ”hoitanut asioita keittiön kautta”. Aaltoselta pääsi niin sanotusti mopo käsistä, sillä hän oli soittanut tilaisuuden jälkeen muistaakseni Maija Grundströmille ja tiedustellut, mitä hän oikein puheessaan sanoi.

Luoman Väiski ja "liiketaloustiede kakkosen" opettajat

Taloussosiologiaa tai itse asiassa liikeyrityspäykologiaa opetti ekonomikurssillamme edellä mainittu apulaisprofessori Väinö Luoma, ”Väiski”. Hän oli entinen aktiiviupseeri, joka haavoituttuaan sodassa, siirtyi akateemiselle uralle. Hän erikoistui työmarkkinajärjestöjen tutkimiseen. Väiskillä oli jäljellä ”kapiaisen” komentoääni ja auktoriteetti, joita hän käytti hyväkseen esimerkiksi huutaessaan neljää miesopiskelijaa kantamaan hänen pyörätuoliaan toiseen kerrokseen tai takaisin. Ylös mentäessä hän neuvoi: ”Lyhyet eteen!” ja alaspäin mentäessä päinvastoin. Kerran hän huuteli käytävällä tarkoittaen S:n kaksospoikia: ”Onkos se toinenkin veli yhtä tyhmä kuin se toinen?”

Väiski luennoi täsmällisesti ja selkeästi papereistaan. Hän pyysi sulkemaan luentosalin ikkunan sanoen: ”Olen erinomaisen arka vedolle”. Muistelen, että käsiteltiin muun muassa sellaisia työympäristöön kuuluvia asioita kuin tuuletusta ja valaistusta. Kävin kerran valittamassa mielestäni liian huonosta tentin arvosanasta. Väiski sanoi, että kyllä hän voi tehdä uuden tentin, jos haluan, mutta ei ryhtynyt arvosanaa rukkaamaan. Hänen yleinen vaalilauseensa oli, että tiedon rippeistä ei anneta mitään. Kun olin tullut juuri assistentiksi, jouduin vastaamaan assistenttien yhteiseen puhelimeen. Soittaja oli Väinö Luoma. Huomasin heti tehneeni virheen, kun vastasin hänen esittäytymiseensä ilahtuneesti: ”Terve, terve!” Väiskin puhetyyli muuttui heti hyvin viileäksi. Siihen aikaan vanhempi ja arvossa ylempi esitti halutessaan sinunkauppoja. Myöhemmin hän tekikin kanssani muodollisesti sinunkaupat. Ei hän kuitenkaan kauan kantanut kaunaa mokani johdosta. Ennen aikaisesti käyttämäni sinuttelu kertoo, että pidin Väiskiä reiluna ja helposti lähestyttävänä.

Väiski sanoi kerran laskentatoimen assistenteille erään tuttavansa soittaneen ja sanoneen, että hänen poikansa oli saanut laskentatoimen tentistä epäoikeudenmukaisen arvostelun. ”Pitääkö se paikkansa, vai sanonko isälle, että panee poikansa lukemaan?” Asian laita oli jälkimmäistä laatua.

Väitöskirjaa tehdessäni kävin Väiskin luona kysymässä neuvoa siitä, minkälaista asteikkoa kyselytutkimuksessa on syytä käyttää. Väiski neuvoi auliisti ja esitteli lopuksi uutta asuntoaan kerrostalon yläkerrassa. Asunnossa oli erityisleveät ovet hänen pyörätuoliaan varten – ja harvinainen kotitalouskone, jätemylly. Väiskin kuoltua, me assistentit osallistuimme hänen hautajaisiinsa. Muistotilaisuudessa Turun upseerikerholla oli paikalla hänen vanha sosiologikaverinsa Mauno Koivisto.

Liiketaloustiede kakkosen opettaja oli ensimmäisellä vuosikurssilla kauppatieteiden maisteri Lauri Astola. Hänen päätoimensa oli Aschanin leipomon toimitusjohtaja. Astola luonnehti osuvasti markkinoinnin roolia lauseella: ”marja metsässä, marja lautasella”. Markkinointi siis hoiteli marjat etemme. Astola oli rutikuivan asiallinen luennoitsija. Markkinoinnin tai oikeastaan mainonnan tuntiopettajana toimi edellä mainittu Teuvo Metsämäki. Hän oli rento kaveri. Kurssin lopuksi hän kertoi, mitä hän kysyy tentissä ja vieläpä opasti: ”Kun piirrätte tällaisen käyrän, niin täydet pisteet tulee”. Tämä pitikin paikkansa. Pääopettaja lehtori Reino Kanervaa tämä harmitti, ja niinpä myöhemmissä tenteissä Metsämäen kysymyksestä ei saanut lainkaan pisteitä. Kerran Metsämäen apuna luennolla vieraili hänen nuorempi kollegansa Pentti Tavio, entinen kauppakorkeakoululainen. Hän nousi kesken luentoaan seisomaan pöydälle – tämä kaiketi havainnollisti mainonnan huomion herättämisfunktiota. Metsämäki sanoi professori Unto Virtaselle jossakin keskustelutilaisuudessa, että ei laskentatoimen opinnoista ole hänelle töissään mitään haittaakaan ollut.

Liiketaloustiede kakkosta, erityisesti organisaatio-oppia tai hallintoa opetti lehtori Risto Tuominen. Hän oli varsin kuivakka luennoitsija. Hän hoiti erään kurssin niin, että vierailevat yritysjohtajat pitivät luennon esitellen oman yrityksensä organisaatiota ja järjestelmiä. Välissä taisi aina olla yksi luentokerta, jolla analysoitiin käytännön miehen sanomaa. Me opiskelijat kyllä pidimme tästä käytännön tuulahduksesta. Ristolla oli vyöllään pieni puukko, jolla hän terotti lyijykynänsä. Assistenttiaikoinani tutustuin Ristoon hyvin. Amerikkalaisen Waino W. Suojasen vieraillessa korkeakoulussamme, kävimme Riston kotona. Käväisimme myös Askaisten Louhisaassa, sillä Waino ihaili marsalkka Mannerheimiä. Risto kertoili usein kesäpaikastaan Itä-Suomessa sijaitsevasta Pirttiniemestä, missä hän viljeli maata ja eleli ilmeisen agraarista ja karua elämää. Hän olisi halunnut toimittaa viljasatonsa – säkillisen tai pari – Raision Tehtaiden myllyyn, mutta se ei onnistunut, sillä kuten tehtaiden sisäinen tarkastaja Olli Norla sanoi, niin pieni erä jäisi myllyn putkistoihin, eikä toisesta päästä tulisi mitään ulos.

Muutaman kerran saimme myös kuulla helsinkiläisen markkinoinnin professorin Huugo Ranisen värikästä luenointia. Hän kertoili anekdootteja suomalaisista merkkimiehistä, jotka hän tunsi henkilökohtaisesti, muun muassa ”Ilmari Iloisesta” eli arkkipiispa Ilmari Salomiehestä. Huugo pelasi tennistä ”Lassen kanssa; teille hän on professori Lauri Puntila”, Huugo palautteli meitä opiskelijoita maan pinnalle. Huugo briljeerasi sorminäppäryydellään kirjoittamalla lauseen alun liidulla taululle vasemmalla kädellä ja vaihtoi liidun oikeaan käteensä jatkaen kirjoittamista liikkumatta paikaltaan. Tempun tehtyään hän kääntyi saliin päin ikään kuin todetakseen, että se asianmukaisesti huomattiin, ja ehkä myös kerätäkseen aplodeja.

Luennoidusta asiasta ei jäänyt paljon mieleen. Huugo oli erikoistunut kauppatapoihin ja kuljetusehtoihin. Hän muisti kertoa, että jonakin vuonna 1920-luvulla Viipurinlahti oli jäässä vielä toukokuussa. Huugo oli vanhoja ”viipurilaisii”, kuten Saariokin. Ranisen julkaisemassa lyhyessä liikkeenhoito-opissa elettiin vielä vanhanajan maalaiskaupan aikaa: kaupan eteen tuli laittaa hevospuomi, ja varastossa sillitynnyrin alle kuului homehtumisen estämiseksi puuritilä. Nämä kaikki viisaudet tentittiin. Ylioppilaskunnan lehdessä *Aika-akselissa* joku hävytön kirjoitti Huugon opetuksesta, että vinssilaitteet ovat vielä kunnossa, mutta kaivosta on vesi loppunut. Tämä kyllä kuvasi valitettavan osuvasti hänen tilannettaan.

Eläkkeellä jo ollessaan Huugo tuli seuraamaan oppilaansa Risto Tuomisen väitöstilaisuutta, kun tämä väitteli vanhoilla päivillään. Huugo kuiskaili vieressään istuvalle puolisolleen kommentteja, jotka kuultiin kaikkialla salissa: ”Eihän se noin ole!”, ja vastaavaa. Risto oli äärimmäisen pedantti kaveri. Hän kertoi oikolukeneensa väitöskirjansa lukuisa kertoja. Sain, että ne eivät ole koskaan virheettömiä. Niinpä lupasin löytää lähdeluettelosta pari kolme virhettä, ja löytyiväthän ne.

Opintojemme loppuvaiheessa saimme markkinoinnin opettajaksemme dosentti Kalevi Pihan. Hän teki hieman koomisen ja tärkeilevän vaikutelman. Hän luennoi muun muassa kyselytutkimuksen menetelmistä. Kun näköongelmista kärsinyt opiskelutoverimme halusi nauhoittaa luennon, Piha kyseli hyvin epäluuloisena, missä tarkoituksessa tämä tapahtuu. Antoi sentään lopulta luvan. Piha tuli minulle sittemmin hyvinkin tutuksi. Kun olin hakemassa yliassistentin virkaa, Piha ajoi sitä määräaikaiseksi, mutta Aimo O. Aaltonen esitti pysyvää virkaa. Aaltosen kanta voitti, ja niin sain ensimmäisen ”eläkevirkani” Turun kauppakorkeakoulusta.

Aiheutin sittemmin Pihalle harmaita hiuksia tiede- ja opetusneuvostossa kun Piha oli esittelemässä korkeakoulun ulkopuolelta haalimansa opiskelijan maisterin tutkintoa hyväksyttäväksi. Gradu-työ ei kuitenkaan ollut esillä, ja tiedustelin mikä on työn nimi ja missä se on. Piha oli vaivautunut ja sanoi ettei muista nimeä. Lopputulos oli, että työ piti toimittaa seuraavaan kokoukseen. Sinne se ilmestyykin liimalta tuoksuvana, ja epäilimme että se oli kiireen vilkkaa kasattu kokoon ja pikaisesti sidottu.

Myöhemmin olimme jo hyviä kollegoja. Kerran Kööpenhaminan Pohjoismaisessa konferenssissa hotelliimme palaillessamme Piha kuiskasi Reino Majalalle ja minulle ikään kuin kieltolaki olisi ollut vielä voimassa: ”Minulla on alkoholia huoneessani”. Menimme siis sinne ja Piha kaatoi meille hammaslasit puolilleen votkaa. Piha puhui korkeakoulun hallinnon päivänpolttavista ongelmista. Tyhjensimme lasimme vaivihkaa huoneessa olleen palmun juurelle, ja hyvästelimme heti kun saimme siihen tilaisuuden sekä kiiruhdimme kaupungin iloihin.

Kun Piha vetäytyi Professoriliiton Turun kauppakorkeakoulun osaston puheenjohtajuudesta, hän jätti tehtävän minulle ”perinnöksi”. Hän myös värväsi minut pitämään esitelmän sotaveteraanien viikkotapaamiseen. Piha olisi halunnut minun kirjoittavan osaston historiikin, mutta en halunnut ottaa niin suuritoista hommaa niskoilleni. Hän itse kirjoitti ainakin alkuvuosia koskevan osan. Piha oli hyväkuntoinen kaveri. Hänet saattoi tavata Hämeenkadulla vielä pitkään hänen eläkkeelle jäätyään.

Kielten opiskelua: Bottoms up ja tystnad

Kielten opettajista nousee ensimmäisenä mieleen lehtori Martti Lappi. Hän vitsaili maanantai aamuisin porilaisille, jotka tulivat tunnille myöhässä: ”Oliko Porin juna myöhässä?”. Opimme muun muassa skoolaustermit, kuten ”bottoms up”, ”mud in your eyes”, jne. Kun Lähteen Antti käytti laimentamattomasta viski-annoksesta termiä ”raakana”, Lappi tuhahti paheksuvasti: ”Raakana! Ei, vaan kuivana!” Lappi käytti mielellään esimerkkilauseita: ”Life begins at forties”. Hän perusteli asiaa sillä, että siinä iässä meillä olisi jo riittävästi rahaa. Hän lienee itse ollut silloin neljissäkymmenissä. ”Heavy drinker” -termistä hän totesi erään englantilaisen ystävänsä käyttäneen käännöstä ”kova ravintolapoika”. Vaikka mieleeni on jäänyt Lapista näin alkoholipitoisia termejä, mikään ahkera alan mies hän ei kuitenkaan ollut – ei tosin lasiin sylkenytäkään.

Saksaa opetti lehtori Outi Vanne, hiukan aran tuntuinen opettaja. Hänen puolisonsa, englanninkielen lehtori Iikka Vanne, joka ei tosin meitä opettanut, tuli tutummaksi kuin Outi viimeistään assistenttiaikoinani. Silloin hän saattoi soittaa ja kysellä jonkin taloudellisen termin suomenkielistä sisältöä. Kerran kun lähetin erään uuden julkaisuni Iikalle, hän soitti kiittääkseen ja sanoi, että hänelle tuli ”ihan tippa silmään”. Hän oli herkkä ja sympaattinen kaveri.

Muistaakseni saimme hiukan tutustua myös Pertti Widenin saksankielen keskustelutunteihin – hänestä tuli myöhemmin hyvinkin tuttu kollega. Häntä pidettiin tiukkana opettajana.

Keskustelutunneilla tai vastaanotoilla hän ei hyväksynyt käytettävän mitään muuta kieltä kuin saksaa. Aikoinaan opetus- ja tiedeneuvostossa istuessamme sain muiden mukana tutustua Pertin nauruun, joka oli sanoin kuvaamaton ja mukaansa tempaava. Juhlatilaisuuksissa hänen tiedettiin verottavan täytekkästä siinä määrin, että assistenttien keskuudessa vakiintui suuren kakkuannoksen mitaksi ”puoli Wideniä”. Kerran Pertti esitteli jossakin kokouksessa saamansa apurahan käyttöä aloittamalla: ”Apuraha meni kahteen tarkoitukseen...”. Silloin laskentatoimen professorin virkaa hoitanut Jouko Lehtovuori laukaisi salamannopeasti: ”Niin, kun laulu on ilmaista!”. Myönnän, että tämä juttu kuvaa enemmän Lehtovuorta kuin Wideniä, mutta ansainnee tulla kerrotuksi tässäkin.

Ruotsinkielen opettaja Bertel Fortelius, jonka päätoimi oli apulaisprofessori Turun yliopistossa, oli jämäkän olinen persoona. Hän antoi kuitenkin melutason luentosalissa nousta aika korkealle, ennenkuin hän läiskäytti kämmenellä lujasti pöytään ja karjaisi kuuluvasti kuitenkin keskeyttämättä luennointiaan: ”Tystnad!” Vähän aikaa oli hiljaista, mutta äänen taso nousi taas vähitellen ja episodi toistui hetken kuluttua. Seppo Lehtola kertoi, että kun opettajaneuvosto teki päätöksen tuhota kuvataiteilija Halkilahden jäämistön mukana korkeakoululle periytyneen viinapatterin, siitä muodostuivat melkoiset juomingit. Seppo tarjoutui selvänä miehenä viemään Forteliuksen kotiin. Melkoisessa tuiskeessa oleva Fortelius kiskaisi Sepon autosta ovenkahvan irti. Kun Fortelius pian tämän jälkeen tapasi taas Sepon autoineen, Fortelius huomautti, että auton ovesta puuttu kahva. ”Niin puuttuu.”, vastasi Seppo kuivasti.

Kerran näin Forteliuksen istuvan Börsin terassilla. Halutessaan saada laskun, hän koputteli piipullaan peltistä tuhkakuppia ja huuteli: ”Tarjoilijaa, tarjoilijaa, lasku! Tuokaa lasku, muuten minä lähden maksamatta!”. Hän sai elämöidä aika kauan, ennenkuin kaivattu lasku tuli. Vuosia myöhemmin näin Forteliuksen istuvan vaimoineen ruotsinlaivan ravintolassa. Tervehdin Berteliä ja hän kuului sanovan vaimolleen: ”Någon bekant”. Bertelistä jäi myös mieleen, että hän ajeli mopedilla päässään malliltaan kananmunan puolikasta muistuttava valkoinen kypärä.

Suomenkielen opettajaamme en edes muista. Konsultoituani Varpu ja Jussi Saarista päädyin siihen, että hän oli apulaisprofessori Jarl Louhija. Me assistentit jouduimme kerran toimittamaan Louhijalle erään opiskelijan kypsyyskokeen kirjekuoressa, jonka päälle opiskelija oli kirjoittanut: ”Louhia”. En tiedä hyväksyttiinkö koe. Louhija oli hyväntahtoinen ja hieman väritön kaveri, joka kiiruhti heti hommat hoidettuaan Helsinkiin. Ei siis ole ihme, että hänestä ei jäänyt paljonkaan mieleen.

Konekirjoituksen opettajana toimi professori Unto Virtasen rouva Hilikka Virtanen. Hän oli mukava opettaja. Jouduimme opettelemaan kymmensormijärjestelmän. Jokaisen piti suorittaa kirjoituskoe ja naputtaa määrätty lyöntimäärä puolessa tunnissa. Virheitä sai olla korkeintaan tietty maksimimäärä. Hiukan ihmettelimme, mitä ekonomi konekirjoitustaidolla tekee. Ajateltiin, että ekonomilla tulee työelämässä aina olemaan sihteeri. Silloin ei tietenkään tiedetty, että tietokoneiden vallankumouksen seurauksena lähes jokainen joutui myöhemmin työurallaan naputtelemaan konetta. Kymmensormijärjestelmää en kuitenkaan sen koomin käyttänyt.

Laskutikkuja ja tilastotiedettä

Talousmatematiikkaa opetti Antti Arell, joka oli leppoisa ja vaatimaton kaveri. Meille opetettiin myös laskutikun käyttö – sen ajan lähes ainoa tekninen laskennan apuväline. Tietokoneista tai taskulaskimista ei vielä tiedetty mitään. Olimme ylpeitä tikuistamme. Sitä pidettiin pikkutakin rintataskussa, mistä se tarpeen tullen otettiin esiin ja suoritettiin suurieleisesti myös arkielämässä tarpeellisia laskutoimituksia.

Arellin jälkeen opettajaksi tuli apulaisprofessori Lauri Pimiä, joka opetti tilastollisia menetelmiä. Hän briljeerasi taidoillaan ja muutti symboleja siitä, mihin olimme aikaisemalla kurssilla tottuneet. Hän myös saattoi pyyhkiä matemaattista kaavaa taululta sitä mukaa kuin hän sitä sinne kirjoitteli. Moni oli sitä mieltä, että hänen sukunimensä kuvasi sattuvasti hänen opetustyyliään. Pimiän tentti olikin ainoa, jonka sain kauppakorkeakoulussa takaisin. Hän kirjoitti *Liiketaloudelliseen Aikakauskirjaan* artikkelin joulukadun kustannusten jakamisesta kadun kauppiaiden kesken. Olen varma, että sitä ei koskaan sovellettu käytäntöön.

Talousmatematiikan lehtori Ruth Hasan tuli korkeakouluun valmistumistamme seuraavana vuonna, joten hän ei ehtinyt opettaa meitä. Hän oli itsetietoinen rouva, joka oli valmistunut kauppatieteiden maisteriksi Åbo akademista. Hänellä oli ainakin yksi teema, jota hän toi esiin monissa yhteydessä: ekonomiopiskelijat eivät osaa prosenttilaskua. Hän oli luonteeltaan ystävällinen ja tulikin hänen kanssaan assistenttina ja myöhemminkin hyvin toimeen, mutta kaikki eivät pitäneet hänen itsevarmasta tyylistään. Täytettyäni paljon opiskeluaikaa myöhemmin pyöreitä vuosia, korkeakoulun rehtori Reino Kanerva ja hallintojohtaja Arno Leino ojensivat minulle Hamburger Börsissä lounaan säestämänä korkeakoulun mitalin, jota sanottiin epävirallisesti "pieneksi mitaliksi". Ruth Hasanilla oli samana syksynä merkkipäivä, ja hän sai mitalinsa samassa tilaisuudessa.

Samoihin aikoihin kuin Ruth Hasan, tuli talousmatematiikan ja tilastotieteen professoriksi tekniikan tohtori Pentti Malaska. Jo assistentti- ja yliassistenttiaikoinani minulla ja muilla assistenteilla oli kiinteät yhteydet häneen. Kävin seuraamassa hänen luentojaan ja hän opetti assistenteille lineaarista ohjelmointia ja muita management sciencen uusimpia virtauksia. Hänellä oli jonkinlainen metodiopettajan statuskin ja niinpä opinnäytetöiden tekijöiden velvollisuus oli käydä kysymässä häneltä neuvoa metodiongelmassa. Minäkin kävin hänen juttusillaan liseniaattityöni tiimoilta.

Assistenttitoverini Paavo Okko ja minä perustimme epävirallisen Opinnäytekerhon, joka alkoi siitä, kun me saimme sivulaudaturtyömme valmiiksi samoihin aikoihin ja niitä piti juhlia. Senjälkeen sitten muutkin työt ja myöhemmin viransaannit edellyttivät krymppäystä – yleensä Hämeenportissa. Kerhoon liittyi sittemmin muitakin jäseniä ja viimein myös Pentti Malaska, joka halusi pitää yhteyksiä vanhoihin oppilaisiinsa. Vuonna 2012 Opinnäytekerho kirjoitti korkeakoulun lehteen muistokirjoituksen kerholaisveljestä Pentti Malaskasta.

Opiskelun epävirallinen puoli

Minkälaista opiskeluaajan epävirallisen puoli sitten oli? Luentojen väliajoilla vietettiin aikaa Montussa. Monet opettelivat bridgen ja löivät korttia joskus niin ahkerasti, että luennoille meno jäi väliin. Itse en kuitenkaan innostunut kortinpeluusta. Seurasin vain sivusta ja kuuntelin kun pelaajat huusivat välillä ”pass” tai ”mää passaan”. Moni lounastikin Montussa ja kehui sen antimia. Itse kävin kotona syömässä – Yliopistonkadulle Salaman taloon oli sopiva kävelymatka.

Monttu oli myös iltatilaisuuksien juhlapaikka. Muistaakseni keskiviikkoisin oli niin sanottuja teeiltoja, joissa juomat olivat kuitenkin kaikkea muuta kuin teetä. Saarisen Jussin kanssa saatoin ostaa yhteisen Pomeranssiviinapullon, josta sitten käytiin ottamassa siivuja. Jussi vitsaili, että kun täydestä naulakosta oli vaikea löytää omaa palttootaan, se löytyi kokeilemalla, minkä vaateen taskussa on Pomeranssipullo.

Joskus kun pullo tyhjeni, saatoimme kipaista kioskille, joka sijaitsi Rehtorinpellontien ja Hämeenkadun risteyksessä. Siellä siemailimme ykköspilsneriä eli ”rapakaljaa”, mikä pidensi

sopivasti humalaa. Alkoholin käyttömme oli silloin kieltämättä humalahakuista. Välillä saatoimme kajauttaa kaikuvan yhteislaulun. Kaikki laulut eivät olleet ylioppilaskunnan *Viululahkon* ohjelmistoa, vaan vähemmän painokelpoisia. Eräs suosittu lurituksemme, joka oli ohjelmistomme siistimmästä päästä, kuului: ”Aijai, jai, jai ja Koskenkorva, viinoista paras ja virkistävin...”. Toinen törkeämpi laulu oli Jussin Paalan kartanon rengiltä kuulema viisu, joka ei kuitenkaan sovi julkisuuteen.

Kerran kun saatoimme Jussin kämpilleen Kellonsoittajankadulle, hän lausahti perille päästyämme saattajilleen: ”Ja nyt lähdette v-----n täältä!”. Hän pelkäsi, että vuokraemäntä rouva Ruuskanen herää. – Jussi oli leikannut jostakin lehdestä pankin opintolainamainoksen ja kiinnittänyt sen vuoteensa yläpuolelle. Teksti kuului: ”Opiskelu tulee kalliiksi, vaikka kuinka vähän lukisi, sanoi Saarisen poika.” Jussin kämppäkaverina oli ensin kurssikaverimme Kaseniemen Manu, ja sittemmin lääketieteen opiskelija Rikalan Lasse. Jussi poltteli tupakkaa, ja hän sanoi Lasselle luottavansa siihen, että tämä kehittää aikanaan parannuskeinoon keuhkosityöpään.

Tiesimme, että käyttäytymistämme paheksuttiin, mutta moni muukin kokeili tässä suhteessa rajojaan. Tunnetuin porukka lienee ollut meitä ylemmän vuosikurssin opiskelijoiden ”Ryhmä Rousku”, joihin verrattuna olimme pelkkiä amatöörejä. – Seuraavana aamuna saattoi pää olla hieman kipeä. Kankkusen torjumiseksi oli olemassa lääkekin, jota sai Joutsen apteekista. Sen nimi oli ”Doktor Vildhagens återställare”. Kyseessä oli vanhanaikaiseen pulveripaperiin kääritty annos, joka sisälsi ruokasuolaa ja särkylääkettä. Pulveri sekoitettiin lasilliseen vettä ja nieltiin parhaan mukaan. Se oli kuin suolavettä olisi juonut – ja siitähän olikin kysymys. Jos liemi pysyi sisällä, olo aamulla oli huomattavasti parempi kuin ilman lääkitystä. Tästä kaikesta juhlimisesta huolimatta pidin kunnia-asiana, että opiskelu hoidetaan, ja olinkin tyytyväinen tuloksiini.

Ylioppilaskunnan toimintaan en juurikaan osallistunut, eikä Jussikaan. Olimme pikemminkin hiljaisessa oppositiossa tällaista yhteisöllistä toimintaa kohtaan. Pupujaisiin sentään osallistuimme. Taisi olla niin, että ilman sitä ei olisi saanut kuntakorttia. Pupujaiset olivat aika vaisut, ja mitään totaalista opiskelijoiden nöyryytystä ei harjoitettu. Olimme kuitenkin varmuuden vuoksi turruttaneet itsemme niin, että mikään ei oikein tuntunut miltään. Seremonia suoritettiin oikein juhlasalin lavalla, ja yleisön joukossa oli muiden muassa hyväntahtoisesti myhäilevä rehtori Halme.

Muistaakseni kolmannella vuosikurssilla suoritettiin ekskursio, joka suuntautui Keski-Suomeen. Taidettiin käydä Lahdessa saakka. Myös Helsingissä retkeiltiin ja vierailtiin muun muassa KY:n ravintolassa. Sieltä taskuuni jäi muistoksi pieni ryyppyylasi. Ennen KY:tä poikettiin vauhtia ottamassa kuuluisassa Tullinpuomissa.

Epilogi: oli opinnoista heti jotakin hyötyäkin

Ekonomin tutkinnon jälkeinen runsaan parin vuoden pesti Turun lääninverotoimiston verotarkastajana osoitti heti laskentatoimen opintojen hyödyllisyyden. Kirjanpitojen tarkastaminen ja yritysverotuksen valmistelu ei olisi ollut mahdollista ilman kirjanpidon ja liikeverotuksen perusteiden tuntemusta. Lisäbonuksena oli meno-tulo –teorian hallinta, sillä juuri silloin oli voimaan tullut uusi kirjanpito- ja verolainsäädäntö, joissa sovellettiin tätä teoriaa ja sen terminologiaa. Vanhemmat verotarkastaja-ekonomit eivät sitä hallinneet, puhumattakaan juristiesimiehistämme, joiden kirjanpidon tuntemus oli melko puutteellista. Tuoreet ekonomit Martti Huhtamäki, Olli Kokkonen, minä – ja keitä muita nuorempia ekonomeja siellä olikaan – pääsimme loistamaan tiedoillamme. Se kohensi meidän epävirallista asemaamme

lääninverotoimiston organisaatiossa. Pääsimme käytännössä kokemaan, että todellakin tieto on valtaa.

En koskaan ole epäillytkään opiskelun tärkeyttä ja hyödyllisyyttä yksilölle. Opiskeluaikana saattoi tosin tulla joskus mieleen ajatus, että mitähän tästäkin on hyötyä myöhemmin. Kuitenkin luullakseni jokainen meistä ymmärsi, että ilman tutkintoa joutuu yleensä tyytymään huonosti palkattuihin hanttitöihin. Tässä valossa opiskelun eteen oltiin valmiita uhraamaan enemmän kuin on tavallista nykyisin, jolloin hyvinvointi- tai suorastaan huoltovaltion odotetaan huolehtivan monista sellaisista asioista, jotka meidän opiskeluaikoinamme jäivät yksilön omatoimisuuden varaan.

Lähteitä

Lisää anekdootteja Turun kauppakorkeakoulun opettajista:

Pihlanto, P. (2011) *Tiedettä ja ihmisiä. Humanistisen laskentatoimen jäljillä*. Turun kauppakorkeakoulun julkaisuja. Sarja C-2:2011.
http://info.tse.fi/julkaisut/c/Ce2_2011.pdf

Pihlanto, P. Pentti Malaska – yksi meistä. Valmisteltu puheenvuoro: ”Tulevaisuus tehtävänä. Seminaari tulevaisuuden tekemisestä ja tutkimisesta sekä professori Pentti Malaskan elämäntyöstä”. Turun kauppakorkeakoulu 5.11.2012.
<http://askokorpela.fi/keskustelu/Pihlanto/pdf/20121105-PenttiMalaskaYksiMeistä-PekkaPihlanto.pdf>